

Experti dali Pirátům za pravdu: Smlouva s Vatikánem je riziková. Piráti trvají na přezkumu u Ústavního soudu

6.3.2025 - | Česká pirátská strana

Piráti společně se zástupci obětí sexualizovaného násilí vytrvale upozorňují na fakt, že smlouva s Vatikánem umožní ututlávat trestné činy v církvi, protože rozšiřuje mlčenlivost také na osoby, které nejsou duchovními. Smlouva navíc vyvolává velmi silné znepokojení nejen u obětí sexuálního násilí, ale také u akademiků a expertů na mezinárodní a ústavní právo. Piráti proto zveřejňují některé reakce expertů, které v rámci dotazování shromáždili.

Piráti proto nyní přichází s návrhem na ústavní přezkum vatikánské smlouvy, který umožňuje Zákon o Ústavním soudu v § 71a a přikládají stanovisko právního experta Odboru legislativního Senátu Jiřího Lifka. Ten popisuje, jak by Poslanecká sněmovna o ústavní přezkum mohla zažádat. Znamená to, že ratifikace vatikánské smlouvy by byla odložena do doby, než o ní rozhodne Ústavní soud. Podání žádosti o ústavní přezkum iniciovala v Senátu pirátská senátorka Adéla Šípová a získala podporu zahraničního výboru Senátu. Bohužel většinu senátorů se nepodařilo přesvědčit. Nyní se o to v Poslanecké sněmovně pokusí pirátská poslankyně Klára Kocmanová.

„Obracím se na všechny poslance s žádostí, aby si vyslechli argumenty, které prezentuje celá řada expertů, ale i zástupci obětí sexuálního násilí. Podpořte moji žádost o podání ústavního přezkumu. Není jediný důvod, proč bychom nemohli vyčkat na rozhodnutí Ústavního soudu. Smlouvu s Vatikánem nechtěl Tomáš Garrigue Masaryk ani Václav Klaus a nemá ji Belgie ani Irsko. Není důvod ke spěchu,“ říká Kocmanová.

„Vzhledem k tomu, že mezi odbornou právníckou veřejností panují velké pochyby o tom, zda je mezinárodní smlouva souladná s ústavním pořádkem České republiky, která byla již od dob svého vzniku sekulární státem, je na místě předběžná opatrnost zákonodárců. Nejasnosti a pochybnosti o charakteru této smlouvy, dále pak o narušení principu rovnosti před zákonem a dále pak o dopadech na práva obětí trestných činů, je vhodné vyjasnit ještě před samotným hlasováním o ratifikaci smlouvy. Vypovězení již ratifikované smlouvy by totiž mohlo být výrazně komplikovanější. Proto se domnívám, že moudřejší je vyjasnit si sporné otázky předem,“ uvádí iniciátorka ústavního přezkumu a pirátská senátorka Adéla Šípová.

Vyhodnocení ankety mezi právními experty k dopadu smlouvy s Vatikánem:

Sněmovna se chystá hlasovat, jestli bude souhlasit s ratifikací smlouvy se Svatým stolcem, která vyvolává obavy mezi právními experty. Zatímco vláda tvrdí, že smlouva nic nového nepřinese a je potřebná kvůli stabilizaci vztahů se Svatým stolcem, kritici upozorňují na její možná rizika. Například ohrožení české suverenity nebo rozšiřování privilegií, a to nejen římskokatolické církve, ale i všech ostatních církví, včetně možnosti církví nehlásit policii některé trestné činy.

Zpovědní tajemství a neohlášené zločiny

Podle doc. JUDr. Jany Tlapák Navrátilové, Ph.D., expertky na trestní právo z Univerzity Karlovy, může schválení smlouvy znamenat, že kněží budou mít absolutní mlčenlivost – i v případě závažných trestných činů. *„Existuje riziko, že čl. 4 odst. 1 bude vykládán tak, že zakládá ochranu zpovědního*

tajemství v širším rozsahu než aktuální zákonná úprava, tj. i v rozsahu širším, než jsou nyní stanoveny výjimky pro duchovní obsažené v trestním zákoníku."

Tento výklad by mohl vést k situaci, kdy duchovní, kteří se dozvědí o plánovaném nebo pokračujícím trestném činu, nebudou povinni tyto informace předat orgánům činným v trestním řízení.

Dalším rizikem je i možné rozšíření okruhu osob, které nemusí o trestných činech vypovídat.

„Toto ustanovení (čl. 4 odst. 1 Smlouvy) tak do budoucna umožňuje přijmout právní úpravu (a ČR se k tomu zavazuje), která rozšíří okruh osob, u nichž má být státem uznaná povinnost mlčenlivosti i o pastorační pracovníky, kteří nejsou duchovními," dodává doc. Tlapáková.

Smlouva jako nadřazený právní rámec – má Vatikán mluvit do českého práva?

JUDr. Ondřej Preuss, Ph.D., odborník na ústavní právo z Právnické fakulty Univerzity Karlovy, považuje smlouvu za velmi problematickou upozorňuje, že smlouva bude mít aplikační přednost před českými zákony, a zároveň nevhodně omezuje jejich budoucí podobu. *„Jakákoliv budoucí úprava vztahů mezi státem a církvemi bude muset respektovat tuto smlouvu, čímž vážně omezíme možnost změn v českém právním řádu."* To ostatně potvrdila i vláda na jednom z kulatých stolů, když přiznala, že hlavním důvodem sjednání smlouvy je omezení možnosti státu upravit i v budoucnu vztah s církvemi, jak uzná stát za vhodné. Na otázku: "Není jediným efektem [uzavření smlouvy] to, že Česká republika ztratí možnost to, co teď má ve svém právní řádu měnit svým parlamentem [...]?" odpověděl hlavní vládní vyjednavář JUDr. Martin Smolek: *„Ano, ale to je přeci zcela přiznaně, pokud ta smlouva chce garantovat právo věřícím a v jejich prospěch se sjednává, tak je naprosto správné, že ta smlouva fixuje ten minimální standard, pod který Česká republika nebude moct jít [...]".*

Dále může být podle Ondřeje Preusse problematické, že závazky vyplývající ze smlouvy jsou spíše jednostranné, kdy Česká republika na sebe bere povinnosti, zatímco Svatý stolec zůstává ve výhodnějším postavení, a může tak mít vliv na různé důležité právní otázky.

"...může to být chápáno jako právní signál k širšímu a silnějšímu vnímání ochrany náboženské svobody (v takovém duchu, jak ji dlouhodobě interpretuje Svatý stolec). To se může konkrétně promítat do požadavků církevních škol, teologických fakult a jiných institucí. Zejména se to může projevovat v citlivých celospolečenských právních otázkách, zejména antidiskriminačního práva, zpovědního tajemství, potratů apod. Pro někoho to tedy může být nový účinný právní nástroj, který má přednost před zákonem, a stane se tak předmětem příslušné právní argumentace. Svatý stolec navíc bude mít možnost legitimně se vyjadřovat ke všem těmto otázkám diplomatickými prostředky."

S tím souhlasí i vedoucí katedry mezinárodního práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy prof. JUDr. PhDr. Veronika Bílková, Ph.D., E.MA.: *„Pokud jde o práva a povinnosti, je třeba říci, že smlouva je dosti jednostranná, tj. povinnosti z ní většinově vyplývají České republice. Vymezení obsahu a rozsahu těchto povinností není přitom vždy obsaženo ve smlouvě ani není ponecháno ČR, tj. někdy jej může jednostranně určit druhá strana."*

Precedent pro jiné náboženské skupiny? Právo šaría a tajemství v pravoslaví

Jedním z nejdiskutovanějších dopadů smlouvy je její možný efekt pro ostatní církve. JUDr. Preuss upozorňuje: *„Zatímco nyní má zákonodárce plnou kontrolu nad tím, jaká práva přizná církvím se zvláštním oprávněním, po uzavření konkordátu může těžko odpírat práva garantovaná římskokatolické církvi ostatním církvím. Důsledkem konkordátu tak může být také (ústavní) požadavek, aby stát jako rovnocenné uznával církevní sňatky podle práva šaría. Stejně tak se to bude týkat šíře garantovaného zpovědního tajemství pravoslavných církví, což může být někým vnímáno i jako bezpečnostní riziko."*

Tento argument znovu otevírá debatu o roli sekularismu v českém právním řádu. Pokud stát garantuje výsadní postavení jedné církve, povede to i podle ministerstva zahraničních věcí k ústavním nárokům ostatních náboženských komunit na rovné zacházení.

Je třeba pečlivé analýzy

Právní experti se shodují, že smlouva přináší zásadní právní důsledky a její ratifikace by měla být pečlivě zvážena a doporučují přezkoumání smlouvy Ústavním soudem. Klíčovou otázkou zůstává: Bude Česká republika i nadále sekulárním státem, nebo se otevře cesta k posílení náboženských vlivů na české právní prostředí?

<https://www.pirati.cz/jak-pirati-pracuji/experti-dali-piratum-za-pravdu-smlouva-s-vatikanem-je-rizikov-a-pirati-trvaji-na-prezkumu-u-ustavniho-soudu>